

Türk-Alman Yazınında Çocuk Ve Gençlik Kitapları Yazarı Aygen Sibel Çelik Üzerine İnceleme

Serap PEKBAK¹

Hikmet ASUTAY²

¹Yüksek Lisans Öğrencisi; Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi, Alman Dili Eğitimi, serap.pekbak@gmail.com, 05392994167

²Prof. Dr.; Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi ABD. Edirne, hikmetasutay@yahoo.de, Tel: 0505 601 99 75, Sorumlu Yazar

Özet: Bu çalışmada Almanya'daki Türk kökenli yazarların sınıflandırılmış olduğu kuşaklar arasından üçüncü kuşağın genç temsilcilerinden olan Aygen Sibel Çelik'in; çocuk ve gençlik yazınına yapmış olduğu katkıları ele alınarak betimleyici bir yöntemle incelenmeye çalışılmıştır. Üst kavram olan göçmen ve günümüzdeki adlandırılmasıyla Türk-Alman yazını; vatanlarını genellikle ekonomik kaygılar sebebiyle zorunlu olarak terk etmiş ve Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş olan insanların; vatan hasreti ve yabancılık temalarının temelinde ortaya çıkardıkları yazın olarak tanımlanmıştır. Bu konunun bir alt başlığı niteliğindeki çocuk ve gençlik edebiyatı ise Almanya'da 1970'li yıllarda popüler hale geldiği söylenebilir. Bu yazın tarzının içerisinde Türk göçmen çocuklarının ve gençlerinin de sorunlarının dile getirilmesi önem arz etmektedir. İki kültürü birbirine yaklaştırma işlevinde de bulunan bu yazının dili sade ve anlaşılır olmakla birlikte, temsilcilerinden ikisi olan Yüksel Pazarkaya ve Fakir Baykurt gibi önemli üstadların bulunması, çocuk ve gençlik edebiyatının göçmen edebiyatı içerisinde ne derece önemli bir konumda olduğunu göstermektedir. Çalışmanın özelde inceleme nesnesi olan yazar Aygen Sibel Çelik hakkında çocuk ve gençlik yazını bağlamında yazmış olduğu "Seidenhaar" ve "Sinan und Felix – Mein Freund – Arkadaşım" gibi iki önemli eseri ele alınacak ve yazarın Türk-Alman yazınında çocuk ve gençlik kitapları yazarı olarak edindiği yeri sorgulanacaktır.

Anahtar Sözcükler: Göçmen Edebiyatı, Türk Alman, Üçüncü Kuşak, Çocuk ve Gençlik Edebiyatı, Aygen Sibel Çelik

Abstract: Aygen Sibel Çelik, one of the third generation members of the classified Turkish people in Germany, to children's and youth literature, are examined. Before mentioning the subject, the main notion of this subject called migrant literature is defined as the literature which come to exist from the themes of longing to homeland and foreignness of people who left their homelands by necessity and generally for economic concerns and migrated from Turkey to Germany. As a sub-heading of this subject, the children's and youth literature was started to be popular in 1970s in Germany. In this type of literature, it has an importance to mention the problems of the Turkish migrant children and young people. In this article, in which the language having the function of bringing two cultures closer, is plain and comprehensible, two master representatives Fakir Baykurt and Yüksel Pazarkaya show how the children's and youth literature has importance in the migrant literature. About Aygen Sibel Çelik, who is a focal point of this article, composed significant works within the scope of child literature as "Seidenhaar" and "Sinan und Felix – Mein Freund" . It will be researched the place of Author in child and youth literature in Turkish and German.

Key Words: Migrant Literature, Turkish-German, Third Generation, Children's and Youth Literature, Aygen Sibel Çelik

GİRİŞ

Göç kavramı insanların farklı nedenlerle bir yerden başka bir yere gitmesi olarak kısaca tanımlanabilir. Göç sadece bir taşınma gibi basit algılanmamalıdır, başta birey olmak üzere insana dair olan inanç, düşünce, kural ve yapıların değişim ve dönüşüm yaşamasına zemin hazırlamıştır. Göçün 1960'lı yıllarda Türkiye ve Türk toplumu için anlamı, Avrupa'nın işgücü talebini karşılamak için attıkları büyük adımı kapsamaktadır. Yapılan Ankara anlaşmasıyla Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerine başlayan göç, beraberinde bir yazını da taşır. Yazmak göç edenlerin bir nevi seslerini duyurma çabalarıdır. Bu eğilim çalışma şartlarını,

ev-iş bulma koşullarını, dil-kültür ve yaşam farklılıklarını, iletişim sorunlarını, vatana özlemin ağırlığını kaleme alarak başlarlar (Bkz. Doğan 2017). Bu adımla Doğan "Türk Göçmen Yazını" adı altında yazdıkları gün ışına çıkmaya başlar. Yazın anlamında ilk kuşak, hayatlarında yaşadıkları sıkıntıları, farklı kültürün kendi kültürleriyle birleşimini ele almaktadır. Daha çok duygu ağırlıklı bu yazınla daha geniş çevrelere ses duyurabilme amaçlanır. İkinci kuşak, çocuk yaşlarda ya da öğrenim amacıyla Almanya'ya gelen gençlerden oluşur. Kendilerini Türk kültürüne olduğu kadar Alman kültürüne de yakın bulur. Öğrenim görmeye, doğrudan Almanca yazmaya önem verirler. Üçüncü kuşak, yaşadığı toplumsal evrime paralel olarak kendine yeni bir yol açmaktadır.

1. GÖÇMEN EDEBİYATI

Göçmen edebiyatı aslında gurbette yaşayan Almancı veya Alamancı olarak adlandırılan daha iyi yaşam şartlarına ulaşmak amacıyla kendi topraklarını terk eden daha doğrusu terk etmek zorunda kalanların sıla hasreti ve bilmediği diyarların yabancılığı altında ezilmişliğiyle ortaya çıkardığı edebiyattır. 1960'lı yıllardan itibaren başlayan bu göçler giderek artmış yurtdışında yaşayan binlerce insanımızın maruz kaldığı gurbetlik hali doğal olarak kendi Göç Edebiyatını oluşturmuştur.

“Bu bağlamda göçmenler, uluslararası göçün aktif aktörleri, taşıdıkları kültürle göç ettikleri diyarların kültürlerinin karışmasına, daha doğru bir ifadeyle yeni bir alışım sürecinin ortaya çıkmasına neden olurlar. Edebiyat bu alışımın ortaya çıktığı önemli alanlardan biridir” (Adıgüzel, 2008: 14).

Başlarda çok zayıf kalan bu edebiyat zaman geçtikçe hızla büyümeye başlamış ve üç kuşaktır süregelen bir edebiyat hayata geçmiştir. İnsanlar kendi memleketlerini işsizlik nedeniyle bırakıp iş bulma ümidiyle yabancı bir ülkeye göçmüş oraya yerleşirken kendi kültürlerini de yanlarında götürmüşlerdir. Kısa bir süreliğine gidip para kazanıp memleketlerine geri dönme düşünceleri gerçekleşmemiş ve ailelerine duydukları hasret yüzünden ailelerini de Almanya'ya getirmek zorunda kalmışlardır. Farklı bir kültür içinde kendi kültürlerini yaşamaya çalışmışlar bu şartlar altında ne Avrupalı ne de Anadolu'lu olan karma bir kültür ortaya çıkarmışlardır. Böylelikle “Göçmen Edebiyatı” gurbetçi olarak gittikleri Almanya'da yaşadıkları sorunları, uğradıkları kültür şokunun etkilerini, alışlagelmiş yaşam tarzlarının farklılığını anlatan bir edebiyat olarak ortaya çıkmıştır.

“Yabancı olanı, yeni yaşam tarzını ve göç sorunlarını anlatma amacıyla bir dizi edebi eserler ortaya koymuşlardır; işte Konuk İşçi Edebiyatı (Gastarbeiterliteratur) ya da Göçmen Edebiyatı (Migrantenliteratur) kavramı, Federal Almanya'nın yabancı iş gücü alımını uygulamaya koymasının bir sonucu olarak ortaya çıkan bu edebiyatı tanımlar” (Özbakır, 212).

2. GENÇLİK VE ÇOCUK EDEBİYATI

1970'li yıllarda gençlik ve çocuk edebiyatı Almanya'da gelişmeye başlayıp Almanya'daki göçmen ailelerin çocuklarını da konu edinmeye başlamıştır. Bu edebiyat daha sonra okullarda da ayrı bir ders olarak müfredatlarda yerini bulmuştur.

“Çocuk ve gençlik yazını hem edebiyat bilimi içerisinde hem de okullarda ders olarak yerini almıştır. Bu türün yabancı dil olarak Almanca derslerinde yer alması, dil derslerinin daha akıcı ve cazip hale gelmesini sağlamış ve öğrenme motivasyonunu artırmıştır” (Arkılıç-Songören, 2011).

Bu kitapların konusu genellikle Almanya'da yaşayan Türk göçmen çocuklarının yaşadıkları sorunları anlatan konular olmuştur. Türk aile kültürü, konuk işçi, Türkiye'ye yani memleketeye duyulan özlem, yabancılık, aile babasının ilk gelişi ve daha sonra ailesini getirmesi gibi konuları ele almıştır bu kitaplar.

Göçmen ailelerin evde yaşadıkları yaşantılarını Türkiye'deki geleneksel kültürleriyle yaşamaları fakat çocuklarının evin dışına çıktıklarında veya okula gittiklerinde modern Alman kültürüne maruz kalmışlardır. Bu çocukların yaşadıkları sorunlara aileleri yardımcı olamıyor ve çocuklar kendi sorunlarıyla baş etmek zorunda kalıyor. Kitaplarda genellikle okula giden veya boş gezen çocuklar konu olarak alınmıştır. 80'li yıllarda kitaplarda işlenen konular şu şekildedir:

- Türk çocuklarının etnik köken, kültür, din ve dil bakımından farklılık göstermesi
- Kimlik arayışı
- Memleketeye geriye dönme
- Yabancı düşmanlığı

Alman yayın evlerinin ilgisini çekmeye başlayan bu konular ve 90'lı yılların başlarında Türk göçmen işçi çocuğu sorunundan çıkıp tamamen Türk kültürü ve Türk yaşantısı haline almıştır.

Bir süre sonra Almanlar da bu konular hakkında yazılar yazmaya başlamıştır ve ortaya çıkan sonuç ise bu yazıların iki kültürü birbirine yaklaştırdığıdır. Türk yazarlarımız Alman Dili ve Kültüründe büyük yer edinmişlerdir. Bu yazarlardan bazıları Yüksel Pazarkaya ve Fakir Baykurt'tur.

Gençlik ve çocuk romanlarının bir diğer önemli noktası ise anlaşılır ve yalın bir dilde yazılması gerektiğidir. Çocukların ve gençlerin yaş kriterlerine uygun olması da önemlidir. Yazılanların eğitici ve merak uyandırıcı olması ve yaş kitlesine göre ilgi çekici olması gerekir:

“Okuma pek çok kapının anahtarıdır. Bunun için ilköğretimde çocuklara okumayı sevdirmek ve onları okumaya yönlendirmek son derece önemlidir. Zira ilköğretimde pek çok öğrenci hiç kitap okumaz ya da çok az okur. Bu nedenle edebiyatın derslerde etkin bir biçimde kullanılması

yönteminin amacı, çocukları kitapla buluşturmak ve onlara edebi metinlerle nasıl çalışacaklarını kendi deneyimleriyle öğretmektir” (Arkılıç-Songören, 2011: 85).

Aygen Sibel Çelik'te bu amaçlar için Almanya'da gençlik ve çocuk edebiyatı üzerine romanlar yazan bir yazarımızdır.

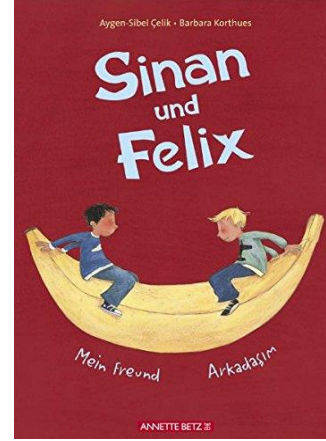
3. ÜÇÜNCÜ KUŞAK

Aslında hemen hemen tüm göçmen kuşaklarının problemi sayılabilecek, baskıcı ortam içerisinde arada sıkışma durumu, üçüncü kuşak göçmenler için de geçerlidir. Üçüncü kuşak göçmenler için bunun sebebi, daha önceki kuşaklara ait olan aile bireyleriyle evlerinde Türk kültürünü yaşamaları, dışarıya çıktıkları andan itibaren ise egemen toplum olan Almanların normlarının üzerlerinde hakimiyet kurmasıdır. Dolayısıyla bu şartlar altında arada kalmışlık baş göstermektedir. Fakat bir kıyas yapmak gerekirse, önceki kuşaklara göre çok daha fazla asimile oldukları fark edilebilir bir gerçekliktir. Asimile olmak ifadesinin içerisine birçok öge dahil edilebilir. Diğer kuşaklara göre Almanca'yı çok daha iyi konuşmaları, tam bir Avrupalı gibi davranmaları, kendi kültürlerinden kopmaya başlamaları vs. gibi durumlar bu asimilasyonun göstergesi olarak sayılabilirler. Olayın kültürel boyutuna daha derinlemesine bakıldığında ise durumun bu üçüncü kuşak Türk göçmenlerin kendilerini tamamen Avrupalı olarak nitelendirmeleri veya Türkçeyi yabancı dil olarak görmeleri gibi seviyelere çıkabildiği gözlemlenmektedir. Son olarak din konusuna değinilecek olursak çok nadiren cuma namazına gittikleri, bu nadir ziyaretleri de aslında birbirleriyle iletişim halinde kalmak amaçlı kültürel etkileşim olarak gördükleri ve din ile irtibatlarının oldukça zayıf hale gelmiş olduğu ifade edilebilir.

4. AYGEN SİBEL ÇELİK²

Aygen Sibel Çelik Türk kökenli bir Alman gençlik ve çocuk kitapları yazarıdır. Kültürlerarası konuları ve büyüme sorunlarını da ele alarak yazmaktadır. Çelik, 1969 yılında İstanbul'da doğmuş, bir buçuk yaşında iken Frankfurt am Main'e gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Alman Filoloji öğrencisi olarak altı yıllığına doğduğu şehirde yaşamaya başlamıştır. Daha sonra Frankfurt'ta çocuk ve gençlik kitap araştırması üzerine odaklanarak çalışmalarını

sürdürdü. Akabinde bir editör stajı tamamladı ve uzun yıllar boyunca bir dergi editörlüğü yaptı. Serbest yazar olarak, çocuk edebiyatında yabancının tasvirine ilişkin sayısız inceleme ve makale yazdı. Sonuç olarak kendisi çocuklar ve gençler için yazmaya karar verdi. 2007 yılında Annette Betz yayın evi tarafından çocuk kitabı “Sinan ve Felix” yayınlandı.

Yazarın "Sinan und Felix" adlı çocuk kitabı

Kitap, diller ve kültürler arasındaki sınırları aşan çocuklar arasındaki bir dostluğun hikayesini anlatmaktadır. Kitap Ekim 2007'de Stiftung Lesen ile işbirliği içinde olan ZDF TV tarafından önerilmiş ve Litprom'un tavsiye sayfasında yerini almıştır. Aynı yıl yayın evi Carl Ueberreuter, İslam'ın türban gibi meselelerini ele alan iki genç Türk kadının hikayesi olan Çelik'in gençler için olan kitabı “Seidenhaar”ı yayınlamıştır. Kitap, 12 yaş ve üstü okuyucuları hedef alır ve Mayıs 2007'de 3SAT tarafından Kültür Saati Çocuk Kitabı İpuçları'nda önerilmiştir.

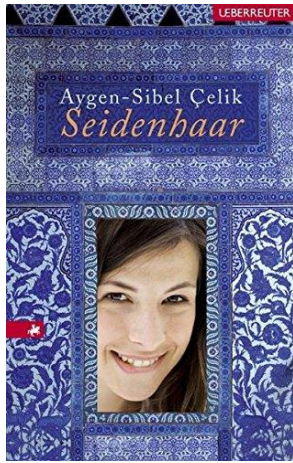

Aygen Sibel Çelik

²Bu çalışmadaki bütün alıntılar, tarafımdan Türkçeye çevrilmiştir.

Aygen-Sibel Çelik'in yayın organı Carl Ueberreuter tarafından 2011'de yayınlanan "Makellos ab Mitternacht" adlı kitabı model dünyasının cazibesine değinmektedir. Kitabın ana kahramanı olan Seçil dış görünüşünden memnun değildir. Kendini kilolu görür ve daha iyi bir cilde, daha küçük bir buruna ve daha uzun bacaklara sahip olmak ister. Seçil, aşık olduğu oğlanın onu farkedebilmesi için her türlü kozmetik ürünü dener. Bir gün mucize yaratan pembe simli bir jel keşfeder. Kullandığında ise her şey değişmiştir: Seçil büyüdü bir şekilde bir top modele dönüşür ve maceralı bir gece hayatı sürdürür, fakat gündüzleri "eski" Seçil'dir.

Aygen Sibel Çelik yaptığı yazarlığa ek olarak çocuklara ve gençlere yaratıcı yazı yazma kursları vermektedir ve hamen Düsseldorf'ta yaşamaktadır.

Yazarın "Seidenhaar" adlı eseri

Mart 2012'de "Seidenhaar"ın devamı olan gençlik kitabı "Seidenweg - Sinems Entscheidung" yayımlanır. Sinem hedef odaklı olarak mezuniyetine hazırlanır ve tam anlamıyla "iyi entegre" olmuş biridir. Fakat hep bu tartışmalar, o ve onun gibilere, hatta kışkırtmalardan bıkar. Yeni almanca öğretmeni de buna katılır ve adil olmayan notlar verir. Dahası, babası da değişmektedir. Türk klişesi olan birine mi dönüşmektedir? Bir anda sadece notları değil, özgürlüğü de tehlikededir. Sinem okul bittikten sonra Türkiye'ye gitmeyi düşünür – neredeyse hiç bilmediği bir Ülke...

4.1. AYGEN SİBEL ÇELİK'İN ESERLERİ:

- Seidenhaar
- Sinan und Felix: Mein Freund – Arkadaşım
- Yakamoz - Eine liebe in Istanbul
- Seidenweg: Sinems Entscheidung
- Alle gegen Esra

- Geheimnisvolle Nachrichten
- Makellos ab Mitternacht
- Fussball, Gott und echte Freunde
- Verrückt war gestern
- Sinan, Felix und die wilden Wörter
- Star Sisters
- Wenn Sonntag ist. 40 kunterbunte Geschichten
- Sinan und Felix - Kamishibai: Mein Freund – Arkadaşım
- Geschichten und Lieder für unterwegs: Buch

4.2. ANTOLOJİLERDE KATKILARI:

- Weit weg vom Krieg – weit weg von zu Hause. Afghanische Kinder von nebenan. In: ... und dann war alles anders. Geschichten von Krieg und Frieden. Ueberreuter Verlag, (2004)
- Weihram. In: 24 Adventsgeschichten. Ein Adventskalenderbuch. Bastei Lübbe Verlag (Boje), (2009)
- Der Nikolaus kommt bald. und Der Weihnachtsbaum. In: Es glänzt ein Stern. Die schöne alte Weihnachtszeit. Mit Adventskalender (Reprint). Verlagsbuchhandlung Julius Breitschopf, (2009)
- Rapunzel. In: Lust.Liebe.Sex. Gulliver/Beltz,(2010)
- Auf den ersten Blick, im zweiten Durchgang. In: Zuhause ist, wo ich glücklich bin. Neu in Deutschland (2011)

4.3. RADYO OYUNU

- Makellos ab Mitternacht. Hörcompany, (2011)

SONUÇ

İkinci dünya savaşından sonra oluşan sosyal, politik ve ekonomik sorunlar nedeniyle Türk ailelerinin Almanya ve birçok Avrupa ülkesine göç etme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Göç yazını da kendini yaşadıkları sıkıntıları ifade amacıyla ortaya çıkar. Ancak toplum sadece yetişkinlerin sorunlarıyla ve yaşadıklarıyla oluşmaz. Aynı zamanda gençlik ve çocukların da içerisinde bulunduğu bir toplum söz konusudur. Bu nedenle göçmen edebiyatının oluşmasıyla farklı konular ortaya çıkmıştır. Üçüncü kuşak yazarı Aygen Sibel

Çelik de çocuk ve gençlik edebiyatı üzerine incelemelere başlayıp bu konular üzerinde uzmanlaşmıştır. Çocuk ve gençler, dünyayı kendi bakış açılarıyla algılamaktadırlar. Onların kendilerine göre doğruları vardır. Bu doğruları edinmelerinde aileler veya yetişkinler, bir yere kadar etkili olabilmektedirler.

Eğitim açısından bakıldığında da çocuk ve gençlere okuma alışkanlığı edindirmede çocuk ve gençlik yazını eserleri önemli bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yazınsal eserler, bir çocuğun ya da bir gencin içinde bulunduğu dönemden sadece kendilerinin değil, başkalarının da geçtiğini açıklamaktadır. Çocuk ve gençlik yazını bu anlamda göçmen yazınının önemli bir parçası olmuştur. Bu yazın türü toplumun bölünmez bir bütünlük içerisinde olduğu yaş ve sorun ayırt etmeksizin kaleme alınması gereken bir alandır. Sadece kendilerinin çocuk ya da ergen olmadığını, tüm yetişkinlerin bir zamanlar çocuk ya da ergen olduğunu ortaya koyar. Aygen Sibel Çelik, tüm bu göze çarpan konular doğrultusunda çocukların ve gençlerin dünyasına yolculuk yapan bir yazardır. Yazar, çocukların okuduğunda anlayabilecekleri bir dilde eserler kaleme almıştır ve bunu yaparken dönemin sorunlarını da göz ardı etmeksizin eserlerine yansıtmaya çalışmıştır.

KAYNAKÇA

Kitap Kaynakları:

Asutay H. (2014) Göçmen Edebiyatı Yazarlar Sözlüğü Almanya'da Yazan ve Yaşayan Türk- Alman Edebiyatı Paradigma Akademi Yayınları Paradigma Kitabevi Yayınları Ekim 2014 Avcılar/İstanbul

Kuryazıcı N. Karakuş M. (2001) Gurbeti Vatan Edenler Almanca Yazan Almanyalı Türkler Ankara Kültür Bakanlığı 2001 Hassoy Matbaacılık Ltd. Şti.

Elektronik Makaleler ve Tezler:

Adigüzel A. (2008) Göçmen Edebiyatı Bağlamında Güney Dal ve Zafer Şenocak küçük "g" adında biri ve tehlikeli akrabalık Romanlarının içerik bakımından karşılaştırılması Yüksek Lisans Tezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Erişim Tarihi: 18.12.2017

Atik O. (2015) Gurbetçinin Edebiyatı http://www.gerder.org.tr/diyalog/Diyalog_2015_1/08_Oktay_Atik_Gocmen_Edebiyatı.pdf

Erişim Tarihi: 27.12.2017

Asutay H., Atik O. (2014) Göçmen Edebiyatı Paradigma Akademi Yayınları 446 s. Gurbetçinin Edebiyatı

https://www.academia.edu/30081749/T%C3%BCrk_Alman_G%C3%B6%C3%A7men_Edebiyat%C4%B1

Erişim Tarihi: 25.12.2017

Doğan Coşkun (2017) "Çokkültürlülük ve Göç İlişkisi", V. International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series, Kırklareli, Türkiye.

DOĞAN COŞKUN / Kadriye Sipahi (2017) "Göçün Edebiyata Yansımaları" III. International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series- Edirne / Turkey.

Doğan, Coşkun (2017) "Düzensiz Göçmen Kimliği ve İletişim Sorunları", III. International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series- Edirne, Turkey, Mart, 4-5.

Songören-Arkılıç, S. (2011). Yabancı Dil Öğretiminde Çocuk Edebiyatı Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 8:1. <http://www.insanbilimleri.com>

Erişim Tarihi: 17.12.2017

Songören-Arkılıç S. İlköğretimde çocuk edebiyatı

Erişim:

<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423874784.pdf>

Erişim Tarihi: 17.12.2017

Özbakır İ. (2000) Almanya "Konuk İşçi Edebiyatı"nın Bir Türk Temsilcisi Renan Demirkan'ın "Üç Şekerli Demli Çay"ında Kimlik Problemi <http://www.ibrahimozbakir.com/privat/makaleler/demirkan.pdf>

Erişim Tarihi: 27.12.2017

Ağ Siteleri:

<http://www.buecher-wiki.de/index.php/BuecherWiki/CelikAygen-Sibel>

Erişim Tarihi: 19.12.2017

http://www.kommunale-integrationszentren-nrw.de/sites/default/files/public/system/downloads/chancen_der_vielfalt_buch_internetversion_0.pdf#page=101

<http://www.aygenart.de/Biografie.html>

Erişim Tarihi:n 02.01.2018

<http://serdartasar.com/almanyadakiturkler/>

Erişim Tarihi: 03.01.2018

http://www.nrw-kultur.de/_wp_admin/wp-content/uploads/2014/06/NRWKS-Werkproben_2015-16.pdf

Erişim Tarihi: 19.12.2017

<http://www.hurriyet.com.tr/turk-yazar-en-iyiler-listesinde-6134649>

Erişim Tarihi: 21.12.2017

<http://www.boedecker-kreis.de/Autorinnen-Autoren.55+M54208e621e4.0.html>

Erişim Tarihi: 22.12.2017

<http://www.boedecker-kreis-nrw.de/aygen-sibel-celik>

Erişim Tarihi: 24.12.2017